

УДК 339.92

Хотькіна О. Р., доцент

Зяткевич О. О., викладач

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проведено аналіз розвитку малих підприємств Черкаської області. Визначено особливості їх діяльності в сучасних умовах. Внесені пропозиції щодо розширення напрямів діяльності підприємств малого бізнесу в регіоні.

***Ключові слова:** суб'єкти малого підприємництва, напрямки діяльності, показники діяльності, чисельність найманих працівників,*

обсяг реалізації, частка малих підприємств, фінансування малого бізнесу.

ВСТУП

На даному етапі розвитку суспільства в провідних країнах світу малий та середній бізнес як сектор економіки є домінуючим за чисельністю й обсягами виробництва. Світовий досвід свідчить про те, що ефективність функціонування економіки будь-якої країни здебільшого залежить від оптимального поєднання в ній малого, середнього та великого бізнесу.

Малий бізнес у розвинутих країнах виконує такі важливі для економіки функції, як залучення до економічного обороту матеріальних, фінансових, природних, інформаційних і людських ресурсів, що випадають з поля зору великих компаній.

Завдяки таким підприємствам великі компанії звільняються від нерентабельної діяльності, на ринку продукції забезпечується врегулювання попиту і пропозиції, рівня цін на виготовлену продукцію, створюються додаткові робочі місця та долається проблема прихованого безробіття, а завдяки послабленню майнової диференціації та підвищенню життєвого рівня населення пом'якшується соціальна напруга в суспільстві [1].

Мале підприємництво має особливе значення у трансформуванні економіки України, оскільки воно стимулює конкуренцію, структурну перебудову економіки, сприяє поступовому створенню чисельного класу підприємців - власників «середнього класу», який є у країні гарантом політичної стабільності та демократичного розвитку суспільства.

До об'єктивних проблем малого підприємництва регіону можна віднести:

- високу чутливість суб'єктів сектору до несприятливих економічних факторів (інфляція, циклічні коливання, зміна кон'юнктури ринку);
- обмежений доступ до фінансових та кредитних ресурсів через значну нестабільність підприємств даного сектору;
- короткий «життєвий цикл» суб'єктів малого бізнесу;
- надто значну ймовірність банкрутства на початковому етапі існування.

Мале підприємництво є базою та елементом конкурентного ринкового механізму. Тому матеріальні, фінансові й організаційні зусилля держави мають бути спрямовані на прискорення розвитку малого та середнього бізнесу.

Серед найбільш відомих авторів, які працюють в цьому напрямку, слід назвати таких, як Бедринець М., Андрійчук Н., Саблук П., Кисіль Н., Савицька Г. та ін. У своїх працях вони висвітлюють

актуальні проблеми малого підприємництва України, що потребують першочергового розв'язання.

Тому дослідження проблем активізації діяльності підприємств малого бізнесу є своєчасним і важливим.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Провести аналіз розвитку малих підприємств в Черкаській області. Виокремити особливості їх діяльності в сучасних умовах. Внести пропозиції щодо розширення напрямів діяльності підприємств малого бізнесу в регіоні.

Метою статті є виокремлення особливостей розвитку малого бізнесу в Черкаській області.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розглядаючи найбільш суттєві економічні показники, які характеризують окремі сторони розвитку підприємств малого бізнесу регіону, особливу увагу, на наш погляд, слід приділити таким:

- кількість малих підприємств;
- кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення,
- середньорічна кількість найманих працівників на малих підприємствах,
- середньорічна кількість найманих працівників на малих підприємствах в розрахунку на 1 підприємство,
- обсяг реалізованої продукції у % до загального обсягу реалізації підприємств.

У табл. 1 наведені основні показники діяльності підприємств малого бізнесу Черкаської області за 2000 – 2007 рр. [2].

Таблиця 1

Основні показники розвитку малих підприємств Черкаської області

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Кількість малих підприємств, од.	5058	5065	5353	5743	5851	5914	6040	6321
у % до попереднього року	109,5	100,1	105,7	107,3	101,9	101,1	102,1	104,6
на 10 тис. осіб наявного населення, од.	35	36	38	42	43	44	45	48
Середньорічна кількість найманих працівників на малих підприємствах, осіб	37565	41378	45543	50839	44959	42441	39964	38092
у % до попереднього року	103,2	110,2	110,1	111,6	88,4	94,4	94,2	95,3

у розрахунку на одне підприємство, осіб	7	8	9	9	8	7	7	6
Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), млн грн	829,1	937,0	1013,6	1307,6	1480,1	1688,9	1936,3	2171,6
у % до загального обсягу реалізації підприємств – СПД	11,8	11,6	11,9	11,5	10,1	9,2	8,6	8,4

Аналіз показників табл. 1 свідчить про те, що за період з 2000 по 2007 рік кількість малих підприємств зросла з 5058 од. до 6321 од., або на 24,9 %. Слід зазначити, що тенденція зростання кількості малих підприємств є досить стабільною: в середньому 2-5% на рік [2].

Одночасно зростає відносний показник кількості малих підприємств в розрахунку на 10000 осіб наявного населення з 35 од/10000 у 2000 р. до 48 од/10000 у 2007 р., або на 37,1%.

Аналіз кількості малих підприємств Черкаської області у територіальному розрізі свідчить про те, що найбільш значними темпами зростало число малих підприємств у Канівському районі (кількість зросла майже у 3 рази проти 2000 року), Лисянському, Уманському, Черкаському, Маньківському районах.

Найбільш „насиченими” малими підприємствами в розрахунку на 10 тис. населення є місто Черкаси (105 од/10000 населення у 2006 р.), місто Сміла (47 од/10000 населення у 2007 р.), місто Канів (56 од/10000 населення у 2006 р.), місто Золотоноша (40 од/10000 населення у 2007 р.), місто Умань (43 од/10000 населення у 2007 р.).

У районах Черкаської області „насиченість” малими підприємствами на 10000 наявного населення набагато нижча: у 2007 році його середнє значення становило: 48 підприємства на 10000 населення, найнижчий цей показник у Золотоніському районі (16 од/10000 населення), а найвищий у Черкаському районі (36 од/10000 населення), що вказує на певні резерви зростання малого бізнесу на Черкащині.

Таким чином, проведений аналіз динаміки кількості малих підприємств та їх чисельності показав, що, не дивлячись на загальну тенденцію зростання цих показників по Черкаській області, в ній є, так звані „депресивні” райони, в яких скорочується число малих підприємств та середньорічна чисельність персоналу, тобто на Черкащині існують певні резерви для розвитку малого підприємства.

Характерно, що показник середньої чисельності персоналу залишився протягом останніх років майже без змін: 7-8 осіб в розрахунку на одне підприємство. Слід відмітити позитивну тенденцію значного збільшення обсягу реалізованої продукції, виготовленої на малих підприємствах.

Обсяг реалізації становив у 2007 р. 2171,6 млн грн проти 829,1 млн грн у 2000 р., тобто зріс більше як у 2,5 раза, разом з тим доля реалізованої на малих підприємствах продукції у загальному

обсязі реалізації дещо знизилась: з 11,8% у 2000 р. до 8,4% у 2007 р. Нижче наведена динаміка економічних показників діяльності малих підприємств Черкаської області за 2000 – 2007 рр. (рис. 1).

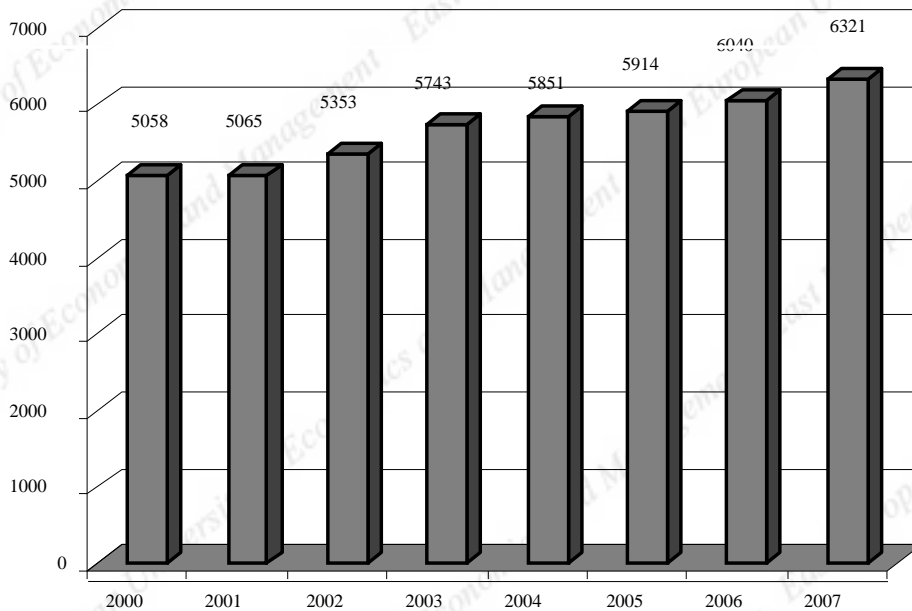

Рис. 1. Динаміка кількості малих підприємств Черкаського регіону за 2000 – 2007 рр.

У сучасних умовах проблеми певних видів економічної діяльності можуть бути розв'язані в оптимальному режимі саме в умовах малого підприємництва (діяльність готелів та ресторанів, надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність транспорту та зв'язку, операції з нерухомим майном) [3]. Основні показники діяльності малих підприємств та їх кількість за видами економічної діяльності у 2007 році наведені в таблиці 2 [2].

Аналіз показників таблиці 2 свідчить про те, що станом на 2007 рік спостерігається негативна тенденція до збитковості деяких галузей. Найбільш збитковими являються підприємства торгівлі (-16262,9 тис. грн) та підприємства з надання комунальних послуг (-13894,1 тис. грн).

До рентабельних галузей можна віднести будівництво, фінансову діяльність, діяльність пов'язану з нерухомістю та освітню діяльність. Серед них найвищі фінансові результати припадають на підприємства, які здійснюють операції з нерухомим майном – 4904,8 тис. грн та фінансову діяльність – 4719,90 тис. грн.

Таблиця 2

Основні показники діяльності малих підприємств за видами економічної діяльності у 2007 році

Галузь	Кількість підприємств, одиниць	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), тис. грн	Операційні витрати з реалізованої продукції (робіт, послуг), тис. грн	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн
Всього	6321	2171609,5	2266110,2	-43561,9
у тому числі				
Сільське господарство, лісове господарство	668	267608,4	309304,4	-7516,1
Рибальство, рибництво	40	4729,6	5397,9	-173,1
Промисловість:	990	320386,0	334513,0	-9873,9
добувна	31	1643,8	4058,17	-2195,2
переробна	908	293678,0	302926,0	-6075,2
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	51	25064,4	27528,0	-1603,5
Будівництво	805	268343,0	270765,0	1525,6
Торгівля; ремонт автомобілів та побутових виробів	1871	785101,8	790589,2	-16262,9
Діяльність готелів та ресторанів	145	30553,0	32586,0	-1670,9
Діяльність транспорту та зв'язку	282	95274,0	100275,8	-4260,6
Фінансова діяльність	96	83838,0	80339,7	4719,9
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг	1121	259733,0	276741,5	4904,8
Освіта	40	6455,1	5954,5	550,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	75	10430,8	12084,0	-1611,0
Надання комунальних та індивідуальних послуг	118	39156,0	47558,5	-13894,1

Являє інтерес структура малих підприємств Черкаської області за напрямками економічної діяльності (табл. 3, рис. 2).

У складі малих підприємств найбільшу питому вагу мають підприємства торгівлі та ремонту автомобілів – 1871 од. (29,6%), хоча з року в рік їх кількість знижується в середньому на 3-6%, та підприємства, діяльність яких пов'язана з нерухомістю та інжинірингом – 1121 од. (17,7%).

Таблиця 3

Структура кількості малих підприємств Черкаської області за напрямками економічної діяльності за 2007 рік

Показник	сільське господарство, мисливство, лісове господарство	рибальство	промисловість	будівництво	торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	діяльність готелів і ресторанів	діяльність транспорту та зв'язку	фінансова діяльність	операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	освіта	охорона здоров'я	надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	Всього
Кількість підприємств од.	668	40	990	805	1871	145	282	96	1121	40	75	118	6321
Питома вага галузі, %	11,9	0,6	15,7	12,7	29,6	2,3	4,5	1,5	17,7	0,6	1,2	1,9	100

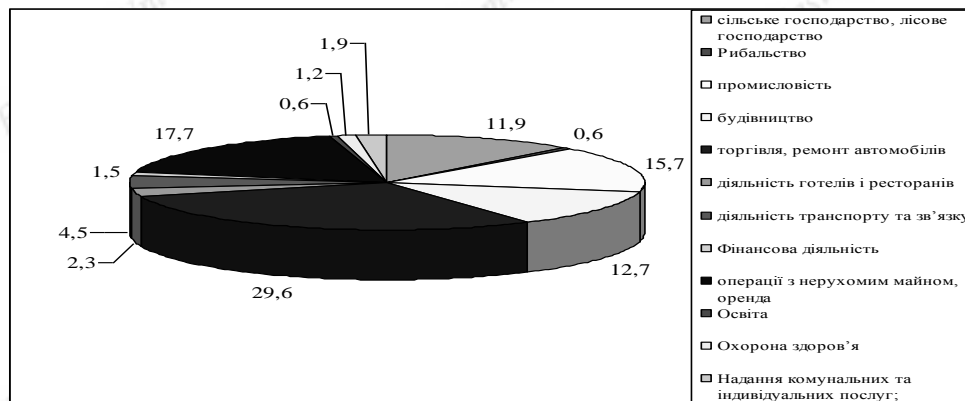

Рис. 2. Структура кількості малих підприємств Черкаської області за напрямками економічної діяльності за 2007 рік.

В цілому проведений аналіз показників діяльності малих підприємств показав, що в Черкаській області мають місце певні резерви зростання обсягів реалізації продукції за такими напрямками:

- будівництво;
- фінансова діяльність;
- надання послуг;
- діяльність, пов'язана з нерухомістю;
- діяльність транспорту й зв'язку.

ВИСНОВКИ

Подальшому розширенню напрямків діяльності підприємств малого бізнесу Черкаської області та зростанню обсягів реалізації продукції, в першу чергу, заважає відсутність відповідного інвестування та фінансування з боку держави.

В умовах гострої обмеженості державних коштів для підтримки малого підприємництва, можна запропонувати наступну фінансову стратегію:

- залучення українських та іноземних банків, а також інших кредитно-фінансових організацій до фінансування (кредитування) програм, що реалізуються українським фондом підтримки підприємництва (УФПП).
- надання допомоги з боку іноземних і українських банків у випуску та розміщенні боргових зобов'язань УФПП або інших зобов'язань за його дорученнями на міжнародному фінансовому ринку;
- спільну діяльність УФПП та іноземних і українських банків, інших кредитно-фінансових організацій, а також регіональних адміністрацій, інших урядових органів і організацій у створенні системи гарантій і взаємних поручництв для кредитування інвестиційних проектів у сфері малого підприємництва;
- формування системи лізингу як однієї з найперспективніших можливостей створення і розвитку виробничого базису малого й середнього підприємництва в Україні.

Особливо важливе значення має підтримка підприємств малого бізнесу в так званих «депресивних районах», де показник кількості малих підприємств в розрахунку на 10 тис. осіб населення є набагато нижчим за середньостатистичне в цілому по області, таких як Золотоніський, Христинівський, Смілянський та Черкаський райони.

З метою сприяння розвитку малого підприємництва в Черкаському регіоні необхідно здійснювати пряму фінансово-кредитну допомогу на формування фонду коштів для надання гарантій за кредитами для суб'єктів малого і середнього підприємництва; сприяти поширенню практики пільгового страхування ризиків підприємницької діяльності суб'єктам малого і середнього бізнесу; залучати іноземний капітал до кредитування вітчизняних суб'єктів малого і середнього підприємництва.

SUMMARY

The analysis of conditions feature of small business development of the Cherkassy region, measures are developed on the improvement of investment situation in small business.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бедринець М.Д. Оцінка фінансової діяльності малих підприємств // Наукові праці НДФІ: Науковий збірник. – К., 2002. – №4. – С.51-59.
2. Головне управління статистики у Черкаській області // Статистичний щорічник Черкаської області за 2007 рік. - Черкаси, 2007.
3. Проблеми реалізації науково-творчого потенціалу молоді: пошуки, перспективи: Збірник матеріалів ІХ регіональної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців 2007р. – Павлоград: ЗПЕУ, 2007.

Надійшла до редакції 5 вересня 2008 р.